

NIEUWSBRIEF ZWAAKSE WEEL

over natuurherstel in en rond de Zwaakse Weel

nummer 5 juli 2009

Natuurmonumenten pakt tweede fase van natuurherstelplan aan

Nog meer genieten langs de Zwaakse Weel!

Het wordt nóg mooier langs de Zwaakse Weel. In 2006 is de eerste helft van een natuurherstelplan uitgevoerd. De middeleeuwse kreek krijgt meer ruimte en wordt beter zichtbaar in het landschap. Langs de oevers is al 100 hectare natuur hersteld. Nu is het tijd voor de tweede ronde. In de Middel-Zwakepolder gaat na het broedseizoen 18 hectare voormalige landbouwgrond op de schop. Er komen ook nieuwe fiets- en wandelpaden, die aansluiten op bestaande routes.

Langs de Lenshoekdijk zijn de laatste bieten geogst. De kraanmachinisten gaan aan de slag. Twee percelen bouwland, aan weerszijden van de Zwaakse Weel, krijgen een nieuw gezicht. De kreek krijgt brede, zacht glooiende oevers. Er komt een brede strook met open water, moeras, rietkragen en nat grasland. 's Winters zal het hier natter zijn, het waterpeil krijgt een natuurlijker verloop. In het moeras kun je straks de waterral horen krijsen en misschien komt ook de roerdomp hier op af.

Slobeend en tureluur

"Sommige stukken grasland worden 50 tot 75 centimeter afgegraven, zodat ze straks na een regenbui blank blijven staan", vertelt Rozemarie Koole van de Provincie Zeeland, die het inrichtingsplan heeft gemaakt. "Daar zoeken straks allerlei moeras- en weidevogels hun kostje bij elkaar, zoals slobeend en tureluur. Zilverschoon en allerlei soorten boterbloemen geven er

kleur aan. En op wat drogere plekken krijg je bloemrijk grasland, waar veldleeuweriken kunnen broeden." Met een deel van de afgegraven grond wordt een dijkje opgeworpen langs de rand van het natuurgebied. Daarop komt een wandelpad, omringd door struweel, waar je de heggemus hoort zingen." Het rietland draagt bij aan een betere waterkwaliteit. Omdat het water in de kreek nog niet echt schoon is, komt er een ruggetje langs de oever, zodat het natte grasland niet rechtstreeks in contact komt met het water uit de kreek. "Ik ben heel benieuwd hoe deze bietenakkers er straks uit gaan zien", zegt projectleider Rudolph Dieperink van Dienst Landelijk Gebied (DLG). "Met het inrichtingsplan willen we aansluiten bij historische landschapsstructuren. Die kreek was vroeger een getijdengeul. Het landschap is getekend door die eeuwenlange wisselwerking tussen eb en vloed. Natte laagten en hogere drogere plekken wisselden elkaar af."

Later zijn de akkers geëgaliseerd, maar de bodemkaart is nog altijd

Rudolph Dieperink en Rozemarie Koole

Veldleeuwerik

Ijsvogel

heel gevarieerd. Grof zand is in hogere kreekruigen dicht langs de kreekoever afgezet, verderop vind je fijnere zandgronden in lagere kommen. "Deze historische landschapsstructuren willen we nu weer in het landschap terugbrengen", zegt Dieperink. "Dat draagt bij aan de rijkdom van het gebied, al komt dat spel van eb en vloed natuurlijk nooit meer terug."

Een rijke natuur

"Vanuit 's-Gravenpolder kun je straks een mooie korte of langere rondwandeling maken", zegt boswachter René Wink van Natuurmonumenten. "Het mooie is vooral dat we deze nieuwe aankoop aan het bestaande natuurgebied kunnen koppelen. Zo wordt het weer een wat groter geheel. We kunnen er rasters tussen uit halen, zodat het vee in een groter gebied kan grazen. Dan heb je niet meer al die kleine vakjes."

Vanuit het herstelde natuurgebied komt een paadje naar molen 'de Korenhalm', een fraai gerestaureerde stellingmolen uit 1876, waar streek- en bakproducten te koop zijn. De andere buurman is een conservenfabriek. René Wink: "We gaan zorgen dat het afvalwater van die uienfabriek straks niet meer rechtstreeks in de

weel verdwijnt, maar verder noordwaarts wordt omgeleid. Dat is beter voor onze waterkwaliteit!" Samen met de Provincie Zeeland en het Waterschap de Zeeuwse Eilanden wordt overlegd over de mogelijkheid om landbouwwater uit de polder om te leiden, zodat het niet meer rechtstreeks in de Zwaakse Weel belandt. De waterkwaliteit wordt langzamerhand beter. Nu al kun je hier soms ijsvogeltjes zien vissen. Maar de otter, die hier tot in de jaren zestig leefde, is nog lang niet terug.

Overigens is René Wink geen 'soortenjager'. "Ik vind het best mooi als er een rietorchis opkomt. In het voorjaar zat hier een koereiger in het natte grasland en in de herfst zat hier wel twee weken lang een zwarte ooievaar. Die liep langs de waterkant naar voedsel te zoeken. Maar het waardevolle aan de Zwaakse Weel is vooral het grote geheel", zegt de natuurbeheerder. "Er is hier zoveel afwisseling, dat er ruimte is voor heel veel verschillende soorten planten en dieren. Open water voor de fuut, rietkragen waarin de bruine kiekendief kan broeden. In moeras en nat grasland vinden de weidevogels hun voedsel, en op en wat hoger en droger grasland een plek om te broeden. Langs de dijk en in het struweel vind je weer andere vogelsoorten en in de luwte van de dijk zul je ook veel vlinders zien. Juist die samenhang maakt de Zwaakse Weel zo bijzonder. Ijsvogeltjes, de steenuil, de roerdomp kunnen hier allemaal een plekje vinden. Hoe groter het natuurgebied wordt, hoe robuuster. Dit voorjaar trok er al een reebok langs de Zwaakse Weel. Als er meer dekking komt, zul je straks meer reeën zien."

Grazen en maaien

Natuurmonumenten laat de Zwaakse Weel van mei tot november begrazen door zwartbont jongvee of vleesrassen van boeren uit de buurt. "Het is mooi dat veehouders nog het medegebruik van die grond kunnen houden", vindt René Wink. "Het is niet zo al die grond die boeren afstaan voor nieuwe natuur nu ineens voor de landbouw verloren gaat – dat spreekt hier in de streek wel aan." Koeien en schapen zorgen voor meer variatie in de begroeiing. Ze maken hun eigen veepaadjes door het terrein en dragen bij aan de verspreiding van planten zaden. De eerste jaren is het aftasten hoe je zo'n nieuw natuurgebied het beste kunt beheren. Vuistregel voor

een natuurgebied is één koe per hectare. "Maar als de grond erg voedselrijk is, omdat hij jarenlang goed bemest is geweest, heb je in het begin misschien wat meer grazers nodig om het terrein niet teveel te laten verruigen", zegt Wink. "Het rietland en de bijzondere graslandjes zullen we regelmatig moeten maaien."

Fietsen, wandelen en genieten

Sinds kort is een deel van de Zwaaksedijk en de Lange Mairedijk autoluw. Op de dijk is een schelpenpad gekomen. Dat maakt het natuurgebied aantrekkelijker voor fietsers en wandelaars. De Roode Hoeve bij Kwadendamme is aangekocht door een particulier. Die gaat het monumentale pand, dat de laatste jaren erg in verval is geraakt, restaureren, evenals de bijbehorende schuur. "De Zwaakse Weel is niet alleen een groot natuurgebied", zegt René Wink. "Er hoort veel cultuurhistorie bij, zoals die oude kreek, het stoomtreintje – vroeger een bietenspoor – en diverse monumentale boerderijen. Je kunt hier weer Zeeuwse trekpaarden zien. De Witrikken die bij de werkschuur van Natuurmonumenten lopen hebben dit jaar vier kalfjes gekregen. We hebben ook weer oude fruitrassen aangeplant en onze vrijwilligers knotten de wilgen weer net zoals vroeger." Inmiddels liggen er ook plannen voor natuurontwikkeling aan de monding van de Zwaakse Weel. Tussen de Boonepolder en Hoedekenskerke liggen kansen om weer echte, typisch Zeeuwse zilte natuur te ontwikkelen. Dat gaat gebeuren even ten zuiden van de Moertjesdijk, aan de oever van de Westerschelde.

Autovrij fietsen op de Lange Mairedijk

Ruiter en menpad langs het spoor van de Stoomtrein en het akkertje bij het Groene Wegje

Nieuwe Schatkistenroute

Binnenkort komt ook een nieuwe versie beschikbaar van de Schatkistenroute met natuuropdrachten in het Zwaakse Weelgebied. Die is op te vragen bij de werkschuur van Natuurmonumenten, bijvoorbeeld voor verjaarspartijtjes. Natuurmonumenten wil kinderen en jongeren graag meer betrekken bij de natuur – en ongemerkt steken hun ouders daar dan ook veel van op.

Speel het Zwaakse Weel Kwartet!

'Kun jij mij vertellen hoe de snavel van de grutto eruit ziet?' 'Nee, dat kan ik niet zien. Maar kun jij mij het geluid van de groene specht laten horen?' Met het Zwaakse Weel Kwartet, vers van de pers, leren kinderen spelenderwijs meer over de natuur. Het spel bestaat uit dertien kwartetten. Spelers vragen elkaar niet simpelweg naar een bepaalde kaart. In plaats daarvan stellen ze vragen over bijvoorbeeld vleugels, poten, het nest en de paring van twaalf bekende vogelsoorten die kinderen met enige moeite zelf ook langs de Zwaakse Weel kunnen ontdekken. De antwoorden staan op de kaartjes. Het dertiende kwartet in de reeks bevat onder de noemer 'Zwaakse Weel speciaal' vier bijzondere vogels: steenuil, blauwborst, kleine karekiet en niet te vergeten de waterral, die je in voor- en najaar kunt horen gillen en knorren als een speenvarken, volgens het bijbehorende kaartje. Het mooi geïllustreerde kwartet is leuk en leerzaam om te spelen op school, maar ook op veldexcursies en zomerkampen. Voor gebruik in het veld is een boekje met achtergrondinformatie over de vogels en aanvullende opdrachten beschikbaar. Samenstellers Maria Bodewes en Femke Deelstra maakten het Zwaakse Weel Kwartet als eindopdracht van de IVN-gidsencursus. Het kwartet is te koop tijdens evenementen waar Natuurmonumenten met hun infokraam staat, bij de VVV Goes en bij het Melkschapenbedrijf De Zwaakse Weel in Kwadendamme.

Samenwerking

Rond de Zwaakse Weel werken veel partijen samen. Het programma Natuurcompensatie Westerschelde financiert het project. De Provincie Zeeland heeft het natuurstreefbeeld opgesteld: Hoe moet het natuurgebied er straks uit gaan zien? Ook heeft de provincie een inrichtingsplan gemaakt, met daarin de noodzakelijke maatregelen. Waterschap Zeeuwse Eilanden moet dit plan goedkeuren met betrekking tot de waterhuishouding. Bureau Beheer Landbouwgronden heeft de gronden verworven voor de Vereniging Natuurmonumenten, die het natuurgebied in eigendom en beheer krijgt. De Dienst Landelijk Gebied heeft het streefbeeld naar een bestek vertaald, de benodigde vergunningen aangevraagd en verzorgt de financiering en de communicatie met de streek. Buro Ruimte & Groen uit Borssele begeleidt de uitvoering van het werk (directievoerder Willem-Jan Joosse, T 06-50 913 662). De contactpersoon voor het gehele project is Nico van den Berg van DLG (T 06-27 883 950, e-mail n.vdberg@minlnv.nl).

Steun Natuurmonumenten!

De natuurontwikkeling langs de Zwaakse Weel is maar één van de vele projecten van Natuurmonumenten. Want we doen meer! Natuurmonumenten zet zich, vaak samen met andere partijen, al ruim honderd jaar in voor natuur, landschap en cultuurhistorie. Spreekt dat u aan? Steun dan ons werk! Wordt vandaag nog lid van Natuurmonumenten. Bel T (0900) 8335 of ga naar www.natuurmonumenten.nl/lidworden. Tot ziens langs de Zwaakse Weel!

Natuurcompensatie Westerschelde

Nederland en Vlaanderen hebben in 1995 een verdrag gesloten om verdieping van de vaarweg in de Westerschelde mogelijk te maken. Afgesproken is dat natuurwaarden, die verloren gaan door deze verdieping, gecompenseerd worden. Naast enkele buitendijkse maatregelen (gericht op behoud en herstel van schorren, slikken en ondiep water) is gekozen om natuurcompensatie grotendeels binnendijks rond de Westerschelde plaats te laten vinden.

De binnendijkse projecten worden onderverdeeld in:

- nieuwe inlagen direct achter de zeedijk: zoutwatermoerassen met zoutvegetaties en enorme vogelrijkdom met steltlopers, kustvogels en ganzen;
- kreekherstel in de polder, van groot belang voor veel vogelsoorten: hoogwatervluchtplaats voor steltlopers, voedselgebied voor overwinterende ganzen en zwanen en broed-, rust- en voedselgebieden voor kustvogels en doortrekkers.

Colofon

Tekst Marion de Boo

Fotografie André Hannewijk, Niels de Schipper, Femke Deelstra
Vormgeving Edwin van de Laar Grafisch Ontwerpbureau

Heeft u vragen of wilt u reageren naar aanleiding van deze nieuwsbrief, dan kun u contact opnemen met het beheerkantoor van eenheid Schelde, T (0113) 644044

Natuurmonumenten

Postbus 9955
1243 ZS 's-Graveland
T (035) 655 99 11
www.natuurmonumenten.nl

